Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 12. Dnia 25. czerwca 1899. XXVI. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Kółka rolnicze w roku 1898.

Mamy przed sobą sprawozdanie Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych za rok 1898 — które będzie przedłożone Zgromadzeniu Rady ogólnej Towarzystwa, zwołanemu na d. 4. i 5. lipca b. r. do Krakowa.

Wobec łączności bliskiej między naszemi Stowarzyszeniami a Kółkami rolniczemi, łączności w celach i kierowniczych zasadach, której zewnętrznym wyrazem jest powołanie delegata naszego Związku do Zarządu głównego Kółek i niewątpliwie żywy udział członków Dyrekcyj i Rad nadzorczych naszych Stowarzyszeń w pracy nad Kółkami — sądzimy, że będzie rzeczą właściwą a użyteczną, jeżeli w pismie naszem zamieścimy ważniejsze szczegóły sprawozdania, zwłaszcza te, które się odnoszą do ekonomicznej działalności Kółek. Pomyślne wyniki tej działalności mogą być naszej pracy bardzo pomocne, przez wzmocnienie siły kredytowej włościan, którzy tworzą znaczną większość naszych Stowarzyszeń — odwrotnie zaś wszystko, co Stowarzyszenia czy to w kierunku kredytu ludowego czy przemysłu domowego mogą zdziałać, jest bardzo silnem poparciem akcyi Kółek.

W ogólnej części sprawozdania, Zarząd główny w następujący sposób streszcza główne czynności swoje i Wydziału wykonawczego:

I. W sprawach rolniczych:

a) reorganizacya lustracyi gospodarczych, utworzenie okręgów, wybór lustratorów, opracowanie instrukcyi dla lustratorów okręgowych i lustratora rolniczego; badanie nadesłanych protokołów lustracyjnych.

b) rozdawnictwo nasion odpowiednio do preliminowanej kwoty z możliwem zastosowaniem się do wniesionych podań.

c) urządzenie gospodarstwa wzorowego w Truskawcu, badanie wniosków o utworzenie innych gospodarstw wzorowych i opracowanie petycyi do Sejmu o udzielenie na ten cel subwencyi.

d) układy ze Związkami handlowymi Kółek rolniczych w Krakowie i we Lwowie co do ułatwień dla Kółek rolniczych przy pobieraniu nasion i sztucznych nawozów.

e) umowy z fabrykami maszyn i narzędzi rolniczych o opusty dla Kółek rolniczych.

f) pośrednictwo między Kółkami rolniczemi a Biurem melioracyjnem Wydziału krajowego w sprawie melioracyi rolnych.

g) pośrednictwo między Kółkami a Towarzystwami okręgowemi rolniczemi w sprawie nasion, nawozów, chlewni zarodowych i buhajów.

h) przedłożenie sprawozdania c. k. Towarzystwu gospodarskiemu z użycia funduszów, udzielonych przez c. k. Ministerstwo rolnictwa i wniosków subwencyjnych na rok następny.

i) staranie o uzyskanie funduszów na urządzanie wzorowych gnojarń.

II. W sprawach handlowych:

a) opracowanie nowych formularzy dla protokołów lustracyi handlowych.

b) wyznaczanie lustratorom handlowym okręgów, badanie nadesłanych przez nich protokołów i udzielanie odpowiednich wskazówek już to Zarządom powiatowym, już to Zarządom Kółek.

c) informowanie Zarządów Kółek co do pobierania towarów.

d) pośredniczenie między Kółkami a krajowem biurem solnem, w sprawie poboru soli, i między Kółkami rolniczemi a Dyrekcyą Skarbu o trafiki i wymiary podatków.

e) starania o fuzyę między istniejącymi Związkami handlowymi i Spółkami dla Kółek rolniczych.

f) załatwianie spraw, dotyczących praktycznych kursów handlowych w Czernichowie.

g) zorganizowanie wędrownych kursów handlowych i opracowanie dla nich programu.

h) przedłożenie sprawozdań Wydziałowi krajowemu i c. k. Towarzystwu rolniczemu z subwencyi udzielonych na lustracye handlowe.

III. W sprawach finansowych:

a) sprawozdania skarbnika z miesięcznych zamknięć rachunkowych i ze szkontrów Kasy.

b) zamknięcie rachunkowe za rok 1897 i preliminarz budżetu na rok 1899.

c) starania o uzyskanie funduszów wobec wzrastającej działalności i wzmagających się z dnia na dzień potrzeb Towarzystwa i wniesienie petycyi do Sejmu.

IV. W sprawach organizacyi Towarzystwa:

a) opracowanie i wprowadzenie w życie nowego statutu.

b) mianowanie delegatów Zarządu głównego.

c) badanie wniosków i referatów Zarządów powiatowych oraz sprawozdań rocznych Kółek rolniczych.

d) udzielanie Zarządom powiatowym, delegatom powiatowym i Zarządom Kółek poleceń i wskazówek w poszczególnych sprawach.

V. W sprawach ekonomicznych:

a) wdrożenie akcyi w sprawie Kas Raiffeisena przez zwołanie ankiety, opracowanie wzorowego statutu tych Kas i wniesienie memoryału do Wydziału krajowego (dołączony do zeszłorocznego sprawozdania).

b) zbadanie potrzeb sklepów Kółek rolniczych na podstawie lustracyi handlowych oraz sprawozdań Zarządów powiatowych i Związków handlowych i przedłożenie memoryału o podwyższenie funduszu pożyczkowego dla handlowo-przemysłowej działalności Kółek rolniczych (dołączony do zeszłorocznego sprawozdania).

c) wniesienie petycyi do Sejmu w sprawie likwidacyi byłego Zakładu Kredytowego włościańskiego.

d) badanie podań o bezprocentowe pożyczki, wniesionych przez Kółka rolnicze, celem przedłożenia Wydziałowi Krajowemu odpowiednich wniosków.

VI. W sprawach asekuracyjnych:

a) przypominanie przy każdej sposobności (przy formularzach sprawozdania rocznego, przy protokołach lustracyi handlowych i gospodarczych) konieczności ubezpieczania się od ognia i ścisłe przestrzeganie, by Kółka, korzystające z funduszu bezprocentowych pożyczek, wykazywały się policą asekuracyjną.

b) zachęcanie do ubezpieczeń na życie i od gradu.

Organizacya lustracyj gospodarskich, połączonych z wędrowną nauką rolnictwa, pozostała taką, jak w roku poprzednim. Jest więc 5 lustratorów okręgowych i jeden krajowy. Szczegółowe sprawozdanie z tych lustracyj będzie osobno ogłoszone. Nasion sprowadzono za 3.791 zł, sprzedano za 2.820 zł. — rozdano bezpłatnie za 971 zł. - Gospodarstwo wzorowe w Truskawcu, na które dzierżawcy Zakładu tamtejszego ofiarowali 7 morgów gruntu, nie mogło wejść w życie — dla braku odpowiedniego kandydata na gospodarza.

O lustracyach handlowych pisze sprawozdanie:

Zarząd główny, przekonawszy się w ciągu 1897 r. o wielkiej pożyteczności lustracyi handlowych, postanowił na podstawie zebranych doświadczeń ulepszyć je jeszcze. W tym celu zmieniono protokoły lustracyjne i tak je opracowano, by każdy na podstawie operatu lustracyjnego miał zupełnie dokładny obraz przedsiębiorstwa handlowego, prowadzonego przez Kółko. Protokoły te, zaprowadzone z dniem 1. maja 1898 r., wykonuje lustrator równocześnie w trzech egzemplarzach, z których jeden zostawia Zarządowi Kółka; z dwóch pozostałych jeden służy do użytku Zarządu głównego, drugi przedkłada się ze sprawozdaniem Wydziałowi krajowemu. Zawierają one szczegółową inwenturę towarów, wykaz gotówki w kasie, wierzytelności, długów, stan udziałów, wartość urządzenia sklepowego i nieruchomości i wszelkie wiadomości dotyczące prowadzenia sklepu, wreszcie bilans przedsiębiorstwa z dnia lustracyi. W protokole pomieszcza ponadto Zarząd Kółka swe żądania i wnioski, a lustrator opinię o przedsiębiorstwie oraz rady i wskazówki, jakie Zarządowi Kółka udzielił.

Wobec wielkiej ilości sklepów Kółek dwaj lustratorowie nie wystarczają. W ciągu roku 1898 przeprowadzono lustracyę tylko w 231 sklepach, gdyż na więcej ani czasu ani funduszów nie starczyło. By o ile możności umniejszyć koszta podróży, Zarząd główny polecał przeprowadzanie lustracyi powiatami, a odrywał od tej czynności tylko wtedy lustratorów, gdy okazała się konieczna potrzeba

Nader korzystną rzeczą dla Towarzystwa byłoby mianowanie trzeciego lustratora handlowego,

któryby objął zadanie wprowadzania w ruch nowopowstających przedsiębiorstw Kółka. Niejednokrotnie przedsiębiorstwa zawodzą dla tego tylko, że przy ich założeniu popełniono błędy, bo nie uwzględniono w należytej mierze stosunków miejscowych i nie rozważono dokładnie, jaki zakres działania wobec kapitału zakładowego wyznaczyć sobie trzeba. Prawidłowe wprowadzenie w ruch nowo-powstających sklepów, założenie przez lustratora książek handlowych, pouczenie o ich prowadzeniu, informacye co do pobierania towarów, kalkulacya cen, wskazówki udzielone kierownikowi i sklepikarzowi miałyby dla Kółka większą wartość, niż zasiłek pieniężny i oparłyby jego przedsiębiorstwo na silnej podstawie.

Jeżeli obecnie wiele sklepów Kółek rolniczych chroma, jeżeli znaczna ich liczba przeszła w prywatne posiadanie, to tylko dla tego, że przy ich zakładaniu nie było fachowej pomocy. Gdyby lustratorowie handlowi byli czynni z chwilą powstania pierwszego sklepu Kółka, gdyby ich nominacya nie była się opóźniła o lat kilka, stan handlowych przedsiębiorstw przedstawiałby się bez porównania pomyślniej, stosunki ich byłyby uregulowane prawidłowo i jednolicie i nie istniałyby te różnolite modyfikacye ich administracyi, jakie lustratorowie obecnie konstatują.

Zarząd wyraża nadzieję, że życzenia jego co do nominacyi trzeciego lustratora dadzą się niebawem urzeczywistnić a opiera ją na uchwale Sejmu z 23. marca 1899 wzywającej Rząd, aby na praktyczne kursa handlowe i na lustratorów handlowych przyznał Towarzystwu Kółek rolniczych 3.200 zł.

W roku 1898 prowadzono praktyczny kurs handlowy w Czernichowie dalej na podstawie statutu organizacyjnego, wprowadzonego w życie z dniem 1. września 1896 r.

Grono nauczycielskie uległo w r. 1898 dwukrotnym zmianom.

Przepisany czteromiesięczny kurs ukończyło 18 uczniów, z których zdało egzamin z dobrym postępem 17. Sześciu z nich znalazło pomieszczenie przy sklepach Kółek rolniczych w Buczaczu, Dąbiu, Marcyporębie, Myślenicach, Stroniu i Żółkwi; pięciu prowadzi własne sklepy wiejskie, pięciu znalazło zajęcie w prywatnych sklepach, jeden wrócił do Królestwa polskiego, jeden pozostał w zakładzie, celem repetowania w r. 1899 drugiego kursu.

Zarząd główny przekonawszy się, że szkoła czernichowska, otworzona w roku 1895, nie jest w stanie dostarczyć potrzebnej liczby doświadczonych kierowników sklepów i sklepikarzy i widząc, że myśl otwarcia drugich stałych kursów we wschodniej części kraju dla braku funduszów nie tak szybko da się urzeczywistnić, podjął myśl otworzenia wędrownych kursów handlowych w różnych stronach kraju, celem szybszego rozszerzenia wiedzy handlowej wśród sfer włościańskich Do pomyślnego wprowadzenia w życie tych zamiarów przyczynił się nie mało Zarząd powiatowy Kółek rolniczych w Sokalu, który na Walnem zgromadzeniu sprawę tę poruszył. Do 29. listopada b. r. otworzono tam pierwsze wędrowne kursa w Sokalu. Trwały one od 29. listopada do 22. grudnia, a wzięło w nich udział 52 kandydatów, 43 uczniów a 9 uczenic. Wszyscy kandydaci pochodzili z powiatu sokalskiego i ponosili sami koszta utrzymania się podczas trwania kursu.

Kurs zakończył się popisem przed komisyą egzaminacyjną. Egzaminowano z przepisów prawnych, mających zastosowanie w handlu wiejskim, z wymogów prowadzenia tego handlu, towaroznawstwa, z manipulacyi sklepowej, z zasad rachunkowości kupieckiej zastosowanej w handlu wiejskim. Wszyscy kandydaci dawali jasne i rozumne odpowiedzi, z których było widocznem, że rzeczywiście osiągnęli korzyści z udzielonej im wiedzy handlowej.

Zarząd główny miał zamiar ponowić próbę z wędrownymi kursami handlowymi w Nowym Sączu, lecz że zgłosiło się na nie za mało kandydatów, musiano chwilowo dalszej akcyi w tej sprawie zaniechać.

Z funduszu ustanowionego uchwałą Sejmu z d. 27. listopada 1890 dla handlowo-przemysłowej działalności Kółek rolniczych, korzystać mogą tylko te Kółka rolnicze, które wykażą się własnym majątkiem, gdyż pożyczka udzielaną bywa tylko do połowy posiadanego przez Kółko rolnicze funduszu. Podania wnoszone przez Kółka rolnicze poddaje się najpierw zbadaniu przez odnośny Zarząd powiatowy, względnie delegata, poczem dopiero Zarząd główny udziela swego poparcia, oznacza kwotę pożyczki, jakiej udzielić można, i przedkłada podanie Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia. Do każdego podania musi być ponadto dołączona deklaracya dwóch ręczycieli, gwarantujących regularną spłatę udzielonej pożyczki. Pożyczki muszą być spłacone w przeciągu czterech lat.

Z funduszu tego przyznano w roku 1898 33 Kółkom rolniczym pożyczki w łącznej sumie 12.300 zł.

Starania Zarządu głównego o powiększenie funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych pomyślnym zostały uwieńczone wynikiem, chociaż nie w tej mierze, jak ze względu na potrzeby Kółek Zarząd pragnął. Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego, co do powiększenia funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych, na posiedzeniu z dnia

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych
za miesiąc maj 1899.

Miejscowość i firma*)	Stan bierny: Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego	Kapitał obrotowy	Stan czynny: Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Bełz Tow. zalicz.	17408	8680	43724	13100	—	1451	734	85097	64519	352	19120	1105
Biała Tow. kredyt. i oszczęd.	30922	3026	63271	61165	—	2489	293	161167	151734	1919	7092	416
Biecz Tow. wzaj. kredytu	22755	449	87370	19782	2396	2934	4277	139963	125946	392	14203	1252
Bircza Tow. zalicz.	22155	7593	39850	51785	—	—	2979	124362	118727	876	4102	657
Błażowa Stow. zal „Pomoc“	1290	140	9994	—	—	236	805	12465	10541	355	1	1569
Bochnia Tow. zal.	22562	3074	52265	901	—	3275	758	83136	77105	1303	4072	656
Bołszowce Kasa zal. „Nadz.“	14783	3451	28889	4660	—	1884	1452	55119	50881	1457	18755	126
Bołszowce Bank zal.	19155	4199	32823	9297	—	2140	35	67648	61884	590	5123	457
Brzesko Tow. zal.	60240	23165	165850	800	—	9464	45595	305114	237696	1740	63439	2239
Brzostek Tow. zal.	6741	1306	24038	8669	—	1472	244	42470	40767	659	95	949
Cieszanów Tow zal.	13652	5812	55395	18100	1346	453	431	95189	70757	1589	15722	1121
Chodorów Tow. zal.	3413	655	3538	4750	—	369	66	12791	11699	—	764	328
Czortków Bank zal.	33514	4234	168939	—	—	7299	2721	216708	194512	851	13504	7841
Dąbrowa Tow. zal	79182	30383	281525	—	—	9743	6662	407500	377647	2793	43657	10563
Dębica Tow. wzaj. kredytu	57526	14204	309495	4800	2815	13230	3063	405132	367073	3055	30304	4700
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p.“	7922	1915	13806	13250	—	—	—	36893	32594	990	2635	674
Dobromil Tow. zal.	35048	7391	51228	6900	202	3322	1864	105956	97848	1337	5915	856
Drohobycz T. zal.	49703	17013	232884	6350	1241	9867	3748	320807	297042	2954	11734	9077
Dubiecko Tow. zal.	17816	3792	38956	18636	—	2832	1079	83112	77071	999	4839	203
Dukla Tow. zalicz	28504	4843	113462	12706	16	3936	1859	165325	151760	2077	8666	2823
Dynów Tow. zal.	15763	3053	92910	7965	—	2768	1281	123741	111622	887	17381	3534
Frysztak Tow. zal.	1182	58	7108	—	—	863	305	9515	9011	180	315	10
Gliniany Tow. zal.	44074	20683	139482	21623	967	6335	5515	238679	212014	2583	23104	978
Głogów Pow. T. zal	42707	15883	251162	15000	—	12098	378	337228	318006	1508	13550	4203
Gorlice Tow. zal.	109590	44711	447753	347170	—	23829	22441	995492	906621	4982	80144	3745
Grybów Tow. zal.	35598	19464	235380	8400	—	5052	1375	305269	295463	1165	7794	847
Husiatyn Pow. T. z.	15148	3735	86255	7828	560	5586	376	119488	111013	1239	4956	2281
Jasło Tow. zalicz.	67572	33230	401596	29549	—	14485	54264	600698	495237	3203	10281	1978
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz.“	23390	11688	101122	—	—	5831	206	142238	106334	834	33493	1577
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	15394	1163	77191	6000	—	6910	1759	108417	105163	860	1903	494
Kałusz Tow. zal.	22966	8187	56393	10300	—	—	1642	99489	82324	1203	15398	564
Kamionka strum. Pow. T. zal.	24100	10841	115007	—	—	3501	8360	161809	124653	1375	34985	797
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże“	29413	14232	114817	—	—	5732	6161	170355	151522	853	15323	2658
Komarno Tow. zal.	33894	11812	95331	25610	—	4045	1593	172285	131595	2602	37848	240
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	54395	17620	431150	42871	—	19295	1621	566952	514767	5409	44768	2003
Kraków Bank chrześcijański	5900	579	15097	2411	—	961	—	24948	24255	451	18	224
Kraków Tow. zal.	107476	24586	410653	106098	—	19423	6687	674923	603533	4874	37752	28764
Kulików Kasa zal. „Nadzieja“	10832	2826	11528	20700	—	428	984	47298	41137	1966	2691	1563
Kuty Mieszcz. Kasa zal. i oszcz.	3798	280	15703	—	—	665	88	20534	16908	532	24	3070
Limanowa T. z. i ochr. włas. ziem.	76143	35576	112160	147002	4345	6689	4150	386066	342246	8735	32938	2147
Lisko Tow. zalicz.	54598	17326	331563	53043	—	14402	3073	474007	454180	3323	16466	38
Lubaczów St. zal.	17833	3179	51715	21235	327	2586	—	96874	92488	1104	2475	807
Lubaczów Tow. kred. miejskie	62172	11438	52930	19046	—	—	823	146459	140965	1402	1687	1405
Lwów Bank dla ubezp. i przem.	35775	1842	5502	170829	—	2983	8275	225207	200217	11438	8409	5143
„ Pow. Tow. zal.	15794	4465	71843	8700	—	—	—	100801	88974	1128	9991	709
„ T. z. urzęd. poczt.	38750	5227	25792	79650	146	1763	213	151541	147141	1036	1271	2093
„ T. eskont. i zal	26396	6640	15100	18356	—	2368	6657	75518	61198	1351	10842	2128
„ Lwowsk. T. zalicz.	18480	1644	31606	48132	·	1044	—	100906	88893	4176	1457	6380
„ Tow. wzaj. kredytu	69956	7633	52215	62550	—	4101	—	196444	187489	5229	100	3626
„ Bank zaliczkowy	185233	56992	707444	699673	—	37722	—	1687064	1519742	10601	152076	1545

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

Miejscowość i firma	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Maków St. poż. „Wzaj. pom.“	67103	24118	191560	—	—	10097	570	293449	189267	3746	96992	3444
Mielec Tow. zal.	17785	2168	133096	9300	1297	2765	2616	169027	165824	815	—	2388
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja“	4680	1223	1273	12080	—	—	347	19603	18131	247	1033	192
Milówka St. oszcz. i poż. „Opat.“	16541	5847	40691	12015	891	83	435	76504	56973	168	17922	1442
Mościska Tow. zal.	33985	13985	98336	17328	1413	456	1994	167467	151800	2016	12978	673
Nowy Sącz K. zal.	66748	30216	339517	—	—	16301	5845	458627	406761	2109	36549	13188
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	6360	1881	16670	8032	—	1489	346	34787	3360	487	687	14
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	105026	33355	403143	—	—	18388	1321	561234	486670	1534	61868	10962
Pilzno Stow. oszczęd i poż	14035	7940	126351	5632	—	4130	2116	160204	147561	1404	7380	3859
Podgórze St. p i o. „Wz. p.“	73419	26897	422303	87706	—	10860	7849	629035	617254	2830	2474	6477
Przemyśl K. zal rzem. i rol.	116162	47009	306654	74066	—	14856	11620	590367	519531	3656	54528	12652
Przemyślany T. zal.	26675	11319	90327	29602	2350	5630	1483	167387	140789	3174	23347	76
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	7501	3832	27612	11142	—	1370	236	51693	46895	384	2668	1736
Radymno Kasa zal	17276	3174	28764	16515	—	2035	2221	69885	62549	752	1426	5158
Radziechów T. zal.	57550	19039	148567	12000	3323	5724	4002	250205	233492	2055	10902	3756
Rohatyn Tow. zal.	19725	8060	62348	—	—	3855	3071	97058	78023	1093	14673	920
Rozdół Tow. zal.	4351	1143	5951	12084	—	100	1	23631	22165	920	381	165
Rudki Tow. zal.	21817	7920	75664	15100	—	1177	169	121847	107093	1653	11933	1161
Rudnik Kasa zal. i oszczęd.	12416	1377	73335	—	—	3505	334	90967	84347	342	3637	2641
Rymanów Tow. zal.	20381	14927	198097	21166	—	4647	1014	260232	232133	941	22918	4239
Sędziszów Tow. wzaj. kredytu	26746	9502	80636	29195	—	2224	3916	152218	127865	1571	22190	592
Sambor K. z. rękodz. i roln	11635	3894	50996	26722	—	2355	121	95723	71299	23713	335	376
Sieniawa Tow. zal.	19384	17043	37089	—	—	253	2794	76563	69186	819	5490	1068
Skawina Stow. poż. i oszczęd.	10416	2171	36527	8171	—	2348	372	60005	58167	193	644	1001
Sokal Tow. zalicz.	21538	17692	151647	19428	1563	4072	17	215957	170725	1573	40484	3175
Stanisławów Bank zaliczkowy	65168	11357	119823	133373	5623	7391	19017	361753	289495	3145	62142	6971
„ Bank mieszcz.	96684	27990	324094	82755	—	16634	2029	550185	533845	4342	8448	3537
Szczerzec T. K. zal.	10463	1972	21387	12490	—	—	574	46886	44234	356	1977	319
Stryj Tow. zalicz	45514	11595	93082	9000	2827	5995	7217	175231	148653	4585	17910	4083
Tarnobrzeg T. zal.	12149	10184	76150	11500	269	4275	3146	117667	112644	589	6036	1733
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn.“	30180	9232	97961	12995	1	3552	—	153921	139224	1798	9862	3038
Turka Pow. T. zal.	16976	2137	72807	12986	1001	1928	—	107836	100918	2039	630	4249
Ulanów Tow. zal.	5350	625	9646	10460	—	2203	—	28284	25814	876	1431	161
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	9055	2009	25420	23610	—	1813	291	62198	59695	629	1818	57
Zakopane Tow. zal.	10164	2677	120439	—	—	4920	99	138299	115134	236	19021	3908
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom“	6102	756	9783	7750	—	960	1306	26658	23037	931	1460	1229
Zator Tow. zalicz.	2600	224	10376	2400	—	490	2	16092	15571	185	—	335
Zbaraż Tow. zal.	28741	16881	66463	20800	1003	4855	5910	144653	134259	1085	6903	2405
Złoczów Tow. zal.	74012	27450	222633	—	—	10062	6922	341078	284136	2147	51149	3646
Żmigród Tow. zal.	6716	1119	21196	14511	—	1381	50	44973	41548	777	229	2419
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	26959	21541	25093	68500	2635	—	1967	146695	117368	2860	22571	3896
Żydaczów Pow. K. zal. i oszcz.	8122	3505	103070	250	1304	2185	916	119353	112976	1519	2970	1889

23. marca b. r uchwalił, iż fundusz ten będzie podwyższony z kwoty 25.000 zł. do kwoty 34.000 zł. przez wpłacenie do tegoż funduszu trzech rocznych rat po 3.000 zł. od roku 1899.

Akcya Zarządu głównego w sprawie wprowadzenia u nas w życie i rozpowszechnienia spółkowych kas oszczędności i pożyczek systemu Raiffeisena, spotkała się ze znanemi wnioskami Wydziału krajowego, przez Sejm tegoroczny uchwalonemi, przez co zapewniono tym Spółkom kredyt w milionowym na ten cel utworzonym funduszu oraz fundusz zapomogowy 1.200 zł. na koszta zakładania Spółek i urządzenie kursów praktycznych dla funkcyonaryuszów Spółek.

Bardzo ciekawy jest rozdział sprawozdania, zawierający szczegóły, odnoszące się do organizacyi i

działalności Kółek w powiatach. Szkoda wielka, że nie dołączono sumarycznego zestawienia w formie tabel statystycznych, któreby ułatwiły przegląd miejscowej działalności Kółek. Należał nam się też choćby ogólny cyfrowy pogląd na handlową działalność sklepów, przez Towarzystwo pozakładanych. Może w przyszłem sprawozdaniu znajdziemy już ten bardzo pożądany wykaz.

Opodatkowanie zastępstw.

Przyjemną wiadomością dzielimy się dziś z czytelnikami. Jedna z najdotkliwszych krzywd, jakie w dziedzinie fiskalnej spotykały ostatniemi czasy nasze stowarzyszenia została usunięta. Stało się to niewątpliwie na skutek dzielnego wystąpienia posła Męcińskiego w Sejmie, poparcia, jakiego tej sprawie w Sejmie sprawie naszej udzielił poseł Abrahamowicz — dalej energicznej obrony własnej ze strony stowarzyszeń — interesowanego w tej sprawie solidarnie ze stowarzyszeniami Banku krajowego — a nakoniec, co z całą przyjemnością i wdzięcznością na tem miejscu stwierdzamy, dzięki bardzo szczeremu i życzliwemu poparciu tej sprawy ze strony wiceprezydenta krajowej Dyrekcyi skarbu, dra Korytowskiego.

Stowarzyszenia, które miały zastępstwo Banku krajowego lub Banku austro węgierskiego, były z tego powodu pozbawiane ulg, jakie im służą z mocy §. 85. ustawy podatkowej. Obecnie wydano rozporządzenie, mocą którego zastępstwa nie tracą prawa do tych ulg — tylko zysk ich, jaki mają z samego zastępstwa, ma być opodatkowany oddzielnie, według ogólnych postanowień.

Rozporządzenie to zamieszczone w Dzienniku ustaw państwa, część XLIII. — Nr. 108 z dnia 21. czerwca 1899 — opiewa jak następuje:

Drugi dodatek do rozporządzenia wykonawczego do II. rozdziału ustawy z 25. października 1896 — Dz. u. p. Nr. 220, dotyczącej bezpośrednich podatków osobistych. (Ogłoszony reskryptem ministerstwa skarbu z 15. czerwca 1899).

Postępowanie ze stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarczemi, mającemi przyznane ulgi według §. 85., a zajmującemi się zastępstwem austro węgierskiego banku, krajowego instytutu kredytowego i t. p.

Zbieg kilku, różnej stopie podatkowej podlegających przedsiębiorstw, w jednym podmiocie prawnym.

Do art. 7. mają być dodane następujące ustępy:

Jeżeli jednak stowarzyszenie zarobkowe i gospodarcze korzystające z ulg według §. 85., obok właściwych interesów stowarzyszenia, prowadzi jako podrzędne, uboczne zajęcie, wszakże jako samoistną i w sobie zamkniętą gałąź interesów także i zastępstwo austro-węgierskiego Banku, krajowego instytutu kredytowego i t. p. — to dozwala się do stowarzyszenia takiego, tylko co do wspomnianego ubocznego zajęcia ogólne postanowienia stosować, ale co do właściwej działalności stowarzyszenia, a względnie co do osiągniętego z niej zysku stosować ulgi, przyznane w §. 85. — Stowarzyszenia, które domagają się rozdzielenia ich interesów pod względem podatkowym, są zobowiązane co do każdej z obu części swoich interesów osobne prowadzić zapiski i przedłożyć je celem wymiaru podatku.

Straty, jakieby we wspomnianem ubocznem zajęciu były poniesione, należy potrącić od dochodu przedsiębiorstwa, korzystającego z §. 85., przed dokonaniem przepisanego w §. 100. ust. 11 (art 42) obliczenia podstawy opodatkowania.

W artykule 34 po ustępie 3, który odtąd jako ustęp 3 *a)* będzie oznaczany, należy dodać:

3 *b)* Wreszcie wyjątek od reguły w ustępie 1, ustanowionej zachodzi także co do tych wypadków, w których podlegający rozdziałowi II. podmiot prawny prowadzi kilka przedsiębiorstw, których czyste zyski według §. 100. podpadają pod rozmaitą stopę podatkową. W tych wypadkach nie należy czystych zysków ściągać w jedną sumę — przeciwnie każdy czysty dochód oddzielnie ma być obciążony tą stopą podatkową, jaka dla tego rodzaju przedsiębiorstw jest ustanowiona.

Odnosi się to zwłaszcza do wypadków, w końcowych ustępach art 7. wspomnianych, jakoteż do kas oszczędności, które obok właściwego interesu kas oszczędności prowadzą także inne przedsiębiorstwa (jak oddziały listów zastawnych, oddziały zastawnicze, zaliczkowe kasy i t. p.).

Wszakże straty, w jednem przedsiębiorstwie poniesione, mają być i w tych wypadkach potrącone od dochodu innych przedsiębiorstw, a względnie, jeżeli jest kilka przedsiębiorstw, które mają rozmaicie wymierzoną stopę podatkową, w kwotach stosunkowych od dochodów tych innych przedsiębiorstw.

Do przedmiotu tego powrócimy jeszcze. Dziś zaznaczamy tylko ogólnikowo, że według powyższego rozporządzenia uzyskało się to, iż fakt prowadzenia zastępstwa nie pozbawia stowarzyszenia ulg, płynących z § 85., a to co do dochodów z właściwego interesu stowarzyszenia, jako takiego. Dochód z zastępstwa zaś, ma być opodatkowany według ogólnych przepisów. A gdyby sam in-

teres zastępstwa wykazał stratę, to strata ma być przy wymiarze podatku potrącona z właściwego dochodu samego stowarzyszenia. Warunkiem jest: prowadzenie zastępstwa jako oddzielnej gałęzi interesu, oddzielne kontowanie i osobne przedkładanie do wymiaru podatku. O szczegółach wykonania tego warunku mówić będziemy w następnym numerze.

Z teki lustratora.

Zmiana deklaracyi przystąpienia.

Deklaracya, podpisana przez członka przy przystąpieniu do stowarzyszenia obejmuje zobowiązanie wpłaty udziału w pewnej oznaczonej wysokości. Gdy członek dopełnił tego zobowiązania, udział deklarowany wpłacił już, czy to jednorazowo, czy uzupełniając ratami i dywidendami narosłemi, to w następstwie dopełnionego zobowiązania ma prawo pobierać w gotówce przypadającą mu dywidendę. Wypłata dywidendy i rachunek byłyby bardzo proste, gdyby wszyscy członkowie zgłosili się po odbiór dywidendy w ciągu roku, gdyż wyczerpaliby z rachunku zysku sumę, na dywidendę przeznaczoną i rachunek zamknął by się. Wielu jednak członków zaniedbuje podnoszenia dywidend. Wtedy dywidenda im należna stworzyć musi nowy rachunek: dywidendy do wypłaty za rok (pierwszy). W roku następnym znów pozostaje pewna kwota dywidend nieodebranych i musi stworzyć rachunek nowy dywidend do wypłaty za rok (drugi), następnie tak samo za rok trzeci, czwarty i t. d.

W miarę zgłaszania się właścicieli udziałów pełnych, dywidendy im należne a nieodebrane wypłaca się z tych rachunków za odpowiednie lata. Tworzą się w ten sposób rachunki liczne, z drobnemi pozycyami, zalegające z roku na rok, rachunki do prowadzenia mozolne, niedogodne, dla członków bezpożyteczne, gdyż zazwyczaj nieoprocentowane, jako wypłacalne na każde żądanie. W ten jednak sposób kilka stowarzyszeń rachunki dywidend prowadzi. Niektóre trudność tę rozwiązały w ten sposób, że wpisały drobne kwoty dywidend do wkładek oszczędności, dla każdego członka oddzielnie i wystawiły na te drobne kwoty dywidend liczne książeczki wkładkowe, które spoczywają w kasie, oczekując zgłoszenia się właściciela. Rozwiązanie takie tworzy nowe trudności manipulacyjne, wprowadza trudność kontroli, czy, kiedy i komu książeczka została wydana.

Większość stowarzyszeń trudność tę rozwiązało prościej, dopisując wprost wszelkie dywidendy, nieodebrane w czasie z góry oznaczonym, do udziałów, jakkolwiek te były już pełne, równe kwotom deklarowanym.

Zawsze pożądany wzrost kapitału udziałowego zyskuje na tem, ale tworzy się niezgodność udziału wpłaconego z deklarowanym: udział wpłacony przez przypisywanie dywidend przerasta kwotę deklarowaną. Nadwyżka udziału, jako niedeklarowana nie może podlegać takim samym zobowiązaniom, jak udział deklarowany, nie może podwyższać odpowiedzialności członka po nad wysokość deklarowaną, a z drugiej strony nie powinna być uprawniona do pobierania dywidend. Nadwyżka ta nie jest zatem udziałem, musi być wypłacona członkowi na każde żądanie. Nadwyżki te razem, wchodząc do kapitału udziałowego, wykazywane z nim razem w bilansach, tworzą mylny częściowo pogląd na jego istotną wysokość, mylną podstawę do kredytów, wprowadzają chwiejność do stanu udziałów, gdyż muszą być i są prawie wszędzie na każde żądanie wypłacane.

Rozwiązanie takie byłoby dobre i bardzo pożyteczne, gdyby mu dano podstawę prawną w statucie lub deklaracyi. Zmiana deklaracyi pierwotnej na wyższą jest bardzo trudna i mozolna i kwestyi nie rozwiązuje wobec przyrostu ciągłego znów ponad deklaracyę podwyższoną.

Niektóre tylko statuty dały podstawę prawną tak narastającym udziałom w postanowieniu, wprowadzonem także do najnowszego wzoru statutu, zalecanego przez Związek stowarzyszeń. Postanowienie to w §. 60. statutu wzorowego brzmi: „Podwyższenie udziału po nad deklaracyę pierwotną, bądź to przez wpłatę, bądź przez dopisanie dywidendy, zastępuje deklaracyę dodatkową do wysokości w ten sposób zwiększonej“.

Postanowienie takie potrzebne jest dla wszystkich stowarzyszeń, we wszystkich statutach, ale zmiana statutu jest trudna nieraz do przeprowadzenia, a nadto pociąga znaczne koszta. Wiele więc stowarzyszeń, uznając praktyczność takiego przepisu, wprowadzenie go do statutu pozostawia na później, do innej sposobności.

To samo jednak, tę samą podstawę prawną osiągnąć można drogą łatwiejszą i o wiele mniej kosztowną przez zamieszczenie postanowienia takiego w samej deklaracyi. Postanowienie takie dodane do dotychczasowej treści deklaracyi brzmiałoby: Przyrost udziału ponad deklarowaną powyżej kwotę, czy to z dalszych wpłat dobrowolnych, czy z dopisanych a w czasie właściwym niepodniesionych dywidend uznaję za podwyższenie niniejszej deklaracyi do wysokości w ten sposób zwiększonej.

Deklaracya taka usuwa na przyszłość różnicę pomiędzy udziałem wpłaconym a deklarowanym, ale nie usuwa różnic w udziałach dawnych. Tę usunąć może tylko zmiana deklaracyi na nową, albo zmiana statutu.

Z przyjęcia zalecanego powyżej postanowienia, czy to do statutu, czy do deklaracyi wynika potrzeba ustanowienia i ogłoszenia członkom terminu np. półrocznego, do dnia 30. czerwca na podnoszenie dywidend. Do tego terminu dywidendy od udziałów pełnych powinny być

wypłacane bezpośrednio z rachunku zysku, a po tym terminie wszystkie niewypłacone dopisane do udziałów stają się częścią kapitału udziałowego, wycofalnego tylko przy zachowaniu ograniczeń, nałożonych przez ustawę i statut. *Ignacy Domagalski.*

O należytościach bezpośrednich.

Przypominamy jak zwykle wszystkim stowarzyszeniom, szczególnie nowo powstałym, że w myśl ustawy z d. 21. maja 1873 r. Nr. 87. Dz. u. p. mają stowarzyszenia opłacać w miesiącu styczniu i lipcu każdego roku należytości bezpośrednie. W tym celu należy przedłożyć c. k. Urzędowi wymiaru należytości, a gdzie takowego nie ma, c. k. Urzędowi podatkowemu do dnia 14. stycznia, względnie lipca, następujące wykazy: *a)* wpłacone w ubiegłem półroczu udziały; *b)* wypłacone w temże półroczu udziały i *c)* wypłaconą i dopisaną w temże półroczu dywidendę od udziałów. Od każdej z tych sum z osobna liczy się należytość wedle skali I., na podstawie następującego wzoru:

Wykaz należytości bezpośrednich za I. półrocze 1899:

a) Udziały wpłacone wynoszą 4.615 zł. 85 ct. od tego nal. wedle sk. I. 4 zł. — ct.
b) „ wypłacone „ 1.106 „ 24 „ „ „ „ „ „ — „ 80 „
c) dywidenda wypłacona 2.141 „ 26 „
„ dopisana 814 „ 60 „
razem dywidenda 2.955 zł. 86 ct. od tego nal. wedle sk. I. 2 zł. — ct.
razem należytość 6 zł. 80 ct.

wyraźnie: sześć złotych ośmdziesiąt centów, którą to kwotę równocześnie wraz z kontrakwitem składamy, prosząc o pokwitowanie odbioru.

W........, dnia ..... 1899.

Dyrekcya:

(Kontrakwit podpisuje Dyrekcya, stwierdzając że kwotę 6 zł. 80 ct. w kasie c. k. Urzędu podatkowego złożyła).

Należytość dwuprocentowa od książeczek wkładkowych została z dniem 1. stycznia 1898 zniesioną.

Ponieważ niektóre Towarzystwa zaniedbują przedkładania tych wykazów, i opłaty tej należytości, przeto przypominamy, że władze skarbowe, które terminów tych ściśle przestrzegają, mogą zniewolić zarząd do przedłożenia tych wykazów, nakładając na Dyrekcyę karę pieniężną, zaś w razie spóźnienia opłaty poza termin, zastosowują §. 79. ustawy z dnia 9. lutego 1850 r. to jest *wymierzają karę w wysokości trzykrotnej należytości.*

Nekrologia.

† **Adolf Dadlez**, aptekarz i wice-burmistrz Żółkwi, od r. 1877 Członek Dyrekcyi tamtejszego Towarzystwa zaliczkowego, zmarł w czerwcu r. b.

R. i. p.

Ruch stowarzyszeń.

Dary i subwencye na rzecz **Funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych** w myśl okólnika Zarządu, nadesłały dotychczas z czystych zysków za rok 1898, następujące Towarzystwa:

9. Kasa zal. i oszczędności w *Łańcucie* . . 50 zł.

We Lwowie, dnia 25. czerwca 1899.

W. Terenkoczy. *N. Ulmer.*

Wszystkim stowarzyszeniom, które nadsyłają do biura Związku rachunki miesięczne, zwracamy uwagę, że rachunki te mogą być posyłane bez kopert za naklejeniem 2 ct. marki. Frankowanie ich w zamkniętych kopertach po 5 ct. naraża Towarzystwa na niepotrzebny wydatek.

Zmiana w Dyrekcyi:

W Towarzystwie zaliczkowem w Ustrzykach dolnych zatwierdziło Walne zgromadzenie na bieżące 3-lecie następujący skład Dyrekcyi: 1 dyrektor dr. Roman Lenartowicz, lekarz i właściciel realności, 2 dyrektor-kasyer August Rambausek, właściciel realności, 3 dyrektor-kontrolor Kazimierz Gąsowski, naczelnik stacyi kolejowej. Zastępca dyrektora: Jan Jukacz, właściciel realności. — Dotychczasowy długoletni członek Dyrekcyi p. Alfons Jastrzębski wszedł do Rady Nadzorczej jako zastępca Prezesa, Prezesem wybrany został p. Józef Nanowski.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.